

מדיניות ניהול מכסות פרסומים בגישה פתוחה (Open Access)

רקע

ההסכמים לפרסום בגישה פתוחה (OA) מממ"לים נבחרים כלולים בהסכמים של האו"פ עם מלמ"ד.

הסכמי ה-OA שיש לאו"פ והמכסות בכל אחד מההסכמים (מעודכן לשנת 2025)

- א. מו"לים שלהם אין הגבלת מכסות פרסום:
 - Wiley – ללא הגבלה (היברידים)
 - Cambridge University Press – ללא הגבלה (גם היברידים וגם גולד)
 - ACM – ללא הגבלה
 - Sage – עלות מוזלת של 200 ליש"ט לפרסום בכתב עת היברידים ו- 25% בכתבי עת גולד. ללא הגבלה. משולם ישירות ע"י החוקרים.
- ב. מו"לים שבהם קיימת הגבלת מכסות פרסום:
 - Taylor and Francis – 10 (היברידים)
 - Springer Nature – 11 (היברידים)
 - Elsevier – 5 (היברידים)

מטרת המדיניות

מטרת מסמך זה היא לקבוע קריטריונים ברורים לניהול מיטבי של מכסות הפרסום הנ"ל.

ניהול מכסות מול המו"לים

בשל היעדר נתונים לגבי חוקרים וחוקרות המשתמשים בערוץ פרסום OA, נהגנו לפי השיטה "כל הקודם זוכה" – כדי לעמוד באתגר ניצול המכסות. בנוסף, לא נקבעו קריטריונים ברורים לאישור הפרסומים. בשיטה זו התגלו כמה בעיות: חוסר שקיפות וחוסר מודעות של חוקרים לשירות המוצע, ניצול יתר (חוקרים בודדים השתמשו בכמה מכסות), מימון פרסומים לאנשי סגל שעזבו את האו"פ (בעקבות אישור אוטומטי וחוסר מעקב).

המודל המוצע כעת לאישור פרסומים בגישה פתוחה:

- במהלך שנה קלנדרית (ינואר-דצמבר) יאושרו פרסומים לפי הקריטריונים שנקבעו (ראו להלן "תיעדוף לפי דרגה" ו"תיעדוף לפי מדדי פרסום").
- במחצית השנייה של השנה (יולי-דצמבר) יתנהל מעקב יותר צמוד אחר הקריטריונים לתיעדוף (כלומר, יינתן תיעדוף גבוה למרצים, מרצים בכירים, וסגל הוראה דרגה 4, ולפרסום בכתבי עת בעלי דירוג גבוה).

- במחצית השנייה של השנה – מי שעומדים בקריטריונים – יקבלו אישור ללא עיכוב. מי שלא עומדים בקריטריונים – בקשתם תידון בהתאם לסטטוס המכסה. אלו שבקשתם סורבה יוכלו להירשם ברשימת ההמתנה לרבעון האחרון.
- במידה ויישארו מכסות לא מנוצלות ברבעון האחרון של השנה – הספרייה תאשר לפי רשימת ההמתנה, ואם אין ממתנים, בשיטת "כל הקודם זוכה".
- כדי לשמור על ביקוש מאוזן – הספרייה תפרסם את השירות פעמיים בשנה (בסוף דצמבר ובסוף יוני).

קריטריונים לתיעדוף פרסום בגישה פתוחה

תיעדוף לפי דרגה

עדיפות גבוהה: חברי סגל בכיר

- סדר העדיפויות בתוך הסגל:

א. מרצה

ב. מרצה בכיר

ג. פרופסור חבר

ד. פרופסור מן המניין

זכאות נוספת: חברי סגל דרגה 4. התעדוף יתבצע לפי ותק בדרגה ולפי מדדי הפרסום

עדיפות נמוכה: חברי סגל דרגה 3 (יאושר רק אם נשארות מכסות והשיוך הראשוני במאמר הוא לאו"פ - כולל עדכון השיוך ב-ORCID).

מקרים חריגים: אוכלוסיות אחרות (סטודנטים, גמלאים, מנחים) – הבקשה תידון לאחר התייעצות עם דיקן המחקר.

תיעדוף לפי מדדי פרסום

לפני אישור פרסום, יש לברר באיזה כתב עת החוקר מפרסם.

עדיפות גבוהה – עיתונים יוקרתיים (Q1) עם Impact Factor גבוה*.

אפשר להסתמך על מדדים של שנה אחרונה, ואפשר גם על שלוש או חמש שנים, רק חשוב שה-Impact Factor יהיה גבוה ביחס לתחום המחקר.

**רמות Impact Factor מקובלות בתחומי מחקר שונים:*

תחום מחקר	ממוצע טוב	גבוה	גבוה מאוד
מדעי החיים / רפואה / ביולוגיה	3–10	10–30	30+
כימיה / פיזיקה / הנדסה	2–5	5–15	15+
מתמטיקה / מדעי המחשב תיאורטיים	1–2	2–5	5+
מדעי החברה	1–3	3–8	8+
מדעי הרוח	0.1–1	1–3	3+

שקיפות, שוויון והוגנות:

חלוקת מכסות הפרסום ב-OA תתבצע בשקיפות ובשיקול דעת, כדי למנוע מצב שבו רק קבוצה מצומצמת של חוקרים נהנית מהמשאבים הקיימים.

- מניעת ניצול יתר – חוקרים שכבר קיבלו מימון בשנה הקלנדרית לא יקבלו מימון נוסף (אלא אם כן מדובר על מו"לים שאינם מגבילים את מכסת הפרסום, או אם נותרה מכסה שלא נוצלה בסוף השנה).
- מניעת הטיה על בסיס מגדרי, עדתי, דתי וכיו"ב – הספרייה תעקוב ותשים לב שלא נוצר חוסר הוגנות קיצוני, כלומר שאין הטיה משמעותית למגדר, עדה או דת מסוימים בהשוואה לאחוז שלהם מבין חברי הסגל.

תהליך קבלת אישור לפרסום בגישה פתוחה:

1. הגשת המאמר ואישורו לפרסום
ראשית, יש להגיש את המאמר והוא צריך להתקבל לפרסום. חשוב לציין כי רק פרסום שבו השיוך הראשוני של הכותב.ת מציין במפורש את המחלקה והאו"פ יקבל התייחסות בנושא OA (ראו הרחבה בסעיף 4)
2. פרסום בגישה פתוחה (Open access)
לאחר קבלת המאמר, יש לוודא שהוא יפורסם במסגרת Open Access בהתאם להסכמים הקיימים. במקרה שלא יפורסם בגישה פתוחה, יש לשלם את דמי הפרסום (APC – Article Processing Charge). מומלץ לשאול את הספרייה איזה כתבי עת נכללים בהסכמים לפני הגשת המאמר לפרסום.
3. בחירת רישיון Creative Commons
בהמשך, יש לבחור רישיון Creative Commons לשמירת זכויות היוצרים – כך שהזכויות יישארו אצל המחבר ולא יעברו לגורם אחר. לשם כך, יש לבחור ברישיון (ההמלצה של מלמ"ד היא לבחור ב-CC-BY).
4. Corresponding author
מי שזכאי לפרסם בגישה פתוחה תחת כל הסכם הוא המחבר שמוגדר כ-corresponding author (ולא דווקא המחבר שרשום ראשון), והוא צריך להיות משויך למוסד שמשתתף בהסכם. חשוב לוודא שה-corresponding author הרשום במערכת כתב העת יהיה משויך לאו"פ (אם מפרסמים עם חוקרים ממוסדות אחרים בארץ או בעולם, או עם סטודנטים/אנשי סגל מהאו"פ שאינם נכללים בקריטריונים – יכול להיות שהבקשה לא תגיע לספרייה ו/או לא תאושר).